

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A Magyarországról az Amerikai Egyesült Államokba történt kivándorlás a magyar történelem rendkívül jelentős, ám jelentőségéhez képest történetírásunkban közel sem megfelelő súllyal megjelenő témakör. Az utóbbi években a téma iránt megnövekedett érdeklődésnek, illetve a történettudományban egyre szélesebb körben alkalmazott számítógépes kutatási módszerek alkalmazásának köszönhetően új távlatok nyíltak az elvándorlás vizsgálatában is. A témával foglalkozó kutatók különböző megközelítései- nek összegyűjtésére vállalkozik e tanulmánykötet, melyet kezében tart az olvasó.

A kötet szerkesztőinek szervezésében, a Magyar Történelmi Társulat Heves Megyei Tagozatának támogatásával 2018. december 13-án került sor az Amerikai magyarok – magyar amerikaiak. A közös történelem kutatásának állása napjainkban című konferenciára, melynek az Eszterházy Károly Egyetem adott otthont. A konferencián számos hazai egyetem (ELTE, KRE, NKE, PPKE, PTE) és kutatóközpont (MTA-BTK Történelemtudományi Intézet, MNL B-A-Z Megyei Levéltár, Nemzetpolitikai Kutatóintézet, Magyar Nemzeti Múzeum, Terror Háza Múzeum, Centenárium Emlékbizottság, Dobó István Vármúzeum, Jósa András Múzeum) képviseltette magát. A szervezők célja egy olyan szakmai fórum létrehozása volt, ahol a tengerentúlra vándorlást kutató, vagy kutatásaikban e témakört valamilyen formában érintő kollégák ismertethetik eredményeiket és tapasztalataikat, illetve inspirációt nyerhetnek kutatómunkájuk továbbfejlesztéséhez. Emellett az is célunk volt, hogy publikációs lehetőséget biztosítsunk a témakörrel foglalkozó PhD-hallgatók és fiatal kutatók számára. Ennek a közös munkának az eredménye ez a tanulmánykötet, melyben a konferencián részt vett kollégák szakmai lektoráláson átesett tanulmányait adjuk közre.

Könyvünk három szakaszra oszlik. Az első szakasz, amely a „Magyarok Amerikában – Amerika és a magyarok” címet kapta, a kivándorlás jelenségével általánosságban foglalkozó, az elvándoroltak széles rétegeit érintő, és az amerikai–magyar kapcsolatokat vizsgáló tanulmányokat tartalmaz. Gázsó Dániel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézet munkatársa alapos áttekintést nyújt a magyar diaszpórák történetéről nemcsak Észak-, hanem Dél-Amerika vonatkozásában is. Emellett az anyaországhoz fűződő viszonyrendszeréről is részletes képet ad. Rakita Eszter, az Eszterházy Károly Egyetem munkatársa az amerikai magyar sajtó történetét mutatja be, majd elemzi a magyar diaszpóra egyik legnagyobb újságjában, az Amerikai Magyar Népszavában megjelent cikkek tartalmát a „nagy elvándorlás” csúcsidejében, 1901 és 1910 között. Az elemzésből kirajzolódik az óhazáról kialakított kép és az amerikai magyar közösségek életképei is. Nagy Gergely doktorandusz (Pázmány Péter Katolikus Egyetem), az USA és Magyarország közötti politikai viszonyokról nyújt kimerítő áttekintést az első világháború alatt és az azt követő

időszakban. Külön figyelmet szentel az Egyesült Államok szerepének Magyarország világháború után kialakult helyzetében. Csutak Zsolt, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem PhD-hallgatója és munkatársa az amerikai és magyar hadtörténet kapcsolódási pontjait mutatja be tanulmányában. A függetlenségi háborútól egészen napjainkig tekinti át az amerikai hadakban szolgált nevesebb magyar, vagy magyar származású katonatisztek életpályáját.

A második szakasz címe „Történeti mélyfúrások”, ennek megfelelően pedig egy-egy szűkebb kutatási témakört boncolgató tanulmányok kerültek ebbe a részbe. Ambrus László, az Eszterházy Károly Egyetem munkatársa az Amerikai Expedíciós Erők ohioi kiegészítésű, 332. számú gyalogezredének történetével foglalkozik. Az olasz fronton bevetésre került ezredben magyar származású katonák is harcoltak, a tanulmány kísérletet tesz a történetük feltárására, bemutatására, további kérdések felvetésére. Dr. Katona Csaba, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa a bostoni Liberty Square-en álló 1956-os magyar szobor keletkezésének történetét járja körül alaposan dokumentált tanulmányában. A részt Bodovics Éva Judit, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár munkatársa zárja, aki az éghajlatváltozás szerepét elemzi a kivándorlásban Borsod és Zemplén vármegyék példáin keresztül az 1880-as években keletkezett, bőséges primer forrásanyag alapján.

A kötet harmadik szakasza „Esettanulmányok” címmel egy-egy kiemelt kivándorlástörténeti példát (személyt vagy települést) jár körül és mutat be részletesen. Kertész Tünde Fruzsina, a nyíregyházi Jósza András Múzeum munkatársa tanulmányában Kállay Miklós korábbi miniszterelnök emigrációs éveivel foglalkozik, elsősorban Dél-Amerikában töltött időszakát ismertetve. Dr. Bartók Béla, az Eszterházy Károly Egyetem docense Blickhardt Tivadar református lelkész életét mutatja be, betekintést adva a kanadai magyarok vallási életébe az 1910–1920-as években. A kötet záró fejezete szintén az Eszterházy Károly Egyetem munkatársa, Várkonyi Péter tollából egy Illinois állambeli település, Granite City magyarságának mindennapi életéből és egy Heves megyei településsel, Kompolttal való kapcsolódási pontjairól villant fel érdekes mozzanatokot.

A kötetet a tanulmányok magyar és angol nyelvű absztraktjai és a szerzőkről szóló rövid információs oldal zárja. A szerkesztés során törekedtünk a formátum és a jegyzetapparátus egységesítésére, ugyanakkor igyekeztünk megőrizni a szerzők különböző stílusának egyediségét is. A lábjegyzetek számozása minden tanulmányban újraindul, ami megkönnyíti szerzőink számára saját munkájuk különnyomatként való használatát és megosztását. Ennek szellemében a többek által is felhasznált szakirodalmi munkák is teljes címükkel szerepelnek minden tanulmányban, akkor is ha egy korábbi szerző már hivatkozott rájuk.

A szerkesztők ezúton szeretnének ismételtet köszönetet mondani minden szerzőnek és a konferencián részt vett előadónak. Reméljük, mindenki számára hasznos

tapasztalatokkal járt a konferencia, és hogy a jövőben is lesz alkalmunk együtt dolgozni, közösen gondolkodni a (nem csak) amerikai magyar kivándorlás kutatásának előmozdítása érdekében. Köszönjük továbbá a Magyar Történelmi Társulat segítségét, mely nélkül a konferenciánk nem jöhetett volna létre. Reméljük, kötetünket haszonnal forgathatja mind a szakmai, mind az érdeklődő közönség, és hozzájárul az „amerikás” magyarok történetének mélyebb megismeréséhez, megértéséhez.

Ambrus László – Rakita Eszter